

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

(найменування центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки)

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

(повне найменування закладу вищої освіти)

Кафедра «Охорони праці і навколишнього середовища»

(найменування кафедри, яка відповідає за дисципліну)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор

_____ / С.Б. Беліков /

_____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Безпека праці на підприємствах, в установах і організаціях та цивільна безпека»

(код і назва навчальної дисципліни)

спеціальність: 132 – «Матеріалознавство»

(код і найменування спеціальності)

освітня програма (спеціалізація): «Фізичне виховання»

«Організація управління фізичною культурою і спортом»

(назва освітньої програми (спеціалізації))

інститут, факультет: Управління і права, Управління фізичною культурою та спортом

(найменування інституту, факультету)

мова навчання: Українська

Робоча програма з дисципліни «Безпека праці на підприємствах, в установах і організаціях та цивільна безпека» для підготовки студентів освітнього ступеню – «Магістр», спеціальності: 017 – «Фізична культура і спорт», освітня програма (спеціалізація): «Фізичне виховання», («Організація управління фізичною культурою та спортом»), «15» червня 2020 року – 22 с.

Розробники: Шмирко В.І. доцент, к.т.н.

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри «Охорони праці і навколишнього середовища»

Протокол від «15» червня 2020 року № 11

Завідувач кафедри ОП і НС _____

(підпис)

Нестеров О. В.

(прізвище та ініціали)

«15» червня 2020 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету управління фізичною культурою та спортом

Протокол від. « » _____ 2020 року №

« » _____ 2020 року

Голова НМК _____

(підпис)

(Пущина І.В.)

(прізвище та ініціали)

Узгоджено групою забезпечення освітньої програми _____

« » _____ 2020 року

Керівник групи _____

(підпис)

(Пущина І. В.)

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни		
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: <u>01 – «Освіта»</u> (шифр і найменування)	Обов'язкова (вибіркова)		
Модулів – 1	Спеціальність: 017 – «Фізична культура та спорт» Освітня програма (спеціалізація): «Фізичне виховання», (Організація управління фізичною культурою та спортом)	Рік підготовки:		
Змістових модулів – 2		1-й маг	1-й маг	
Індивідуальне науково-дослідне завдання –		Семестр		
Загальна кількість годин - 90		1-й	1-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,0 самостійної роботи студента – 4,0	Освітній ступінь: <u>магістр</u>	БППУО	8 год.	2 год.
		ЦБ	6 год.	2 год.
		Лабораторні		
		БППУО	8 год.	1 год.
		ЦБ	6 год.	1 год.
		Інші види		
		БППУО	– год.	– год.
		ЦБ	2 год.	– год.
		Самостійна робота		
		БППУО	29 год.	42 год.
		ЦБ	31 год.	42 год.
		Індивідуальні завдання: – год.		
		Вид контролю: диференційований залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 33,3% до 66,7%
- для заочної форми навчання – 6,7% до 93,3%

2. Мета навчальної дисципліни

Мета:

- формування у майбутніх фахівців умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління безпекою праці (далі – БП) та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у конкретній галузі;

- підготовка фахівців, здатних творчо мислити, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру та приймати продуктивні рішення у сфері цивільної безпеки (далі – ЦБ), з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності випускників, а також досягнень науково-технічного прогресу;

- підготовка фахівців, здатних забезпечувати культуру безпеки при конструюванні, проектуванні, експлуатації, виконанні монтажу, налагодженні та ремонті, створенні нового обладнання та впровадженні новітніх технологій та проведенні наукових досліджень.

Завдання:

- забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління безпекою (охороною) праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку;

- засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування надзвичайних ситуацій (далі – НС), побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС, захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

Засвоївши програму навчальної дисципліни «Безпека праці на підприємствах в установах і організаціях та цивільна безпека» (далі – БППУО та ЦБ) майбутні магістри за відповідними напрямками підготовки, спеціальностями та освітніми програмами (спеціалізаціями) мають бути здатними вирішувати професійні завдання з урахуванням вимог БППУО та ЦБ та володіти наступними основними професійними компетенціями з БППУО та ЦБ для забезпечення реалізації вказаних завдань.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати:

а) загальні компетентності:

- здатність до системного мислення, аналізу та синтезу. **К3.01;**
- вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. **К3.02;**
- здатність генерувати нові ідеї та реалізовувати їх у вигляді обґрунтованих інноваційних рішень. **К3.04;**
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації. **К3.06;**
- здатність розробляти та управляти проектами. **К3.07;**
- визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків. **К3.08;**
- здатність працювати автономно та в команді, у тому числі у складі багатопрофільної групи фахівців. **К3.09;**
- здатність до подальшого автономного та самостійного навчання на основі новітніх науково-технічних досягнень. **К3.10;**
- уміння складати наукові та науково-технічні звіти за результатами роботи. **К3.12.**

б) фахові компетентності:

- здатність до формування світогляду, розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури. **ПК1;**
- здатність до аналізу та систематизації організаційних та програмно-нормативних основ процесу фізичної підготовки у системі фізичного виховання і спорту різних верств населення. **ПК3;**
- уміння розробляти конкурентоспроможні фізкультурно-спортивні та оздоровчі послуги. **ПК4;**
- здатність розробляти документацію, презентувати і захищати результати інноваційної комплексної професійної діяльності в соціокультурному середовищі. **ПК6;**
- уміння творчо вирішувати різноманітні сучасні наукові проблеми і практичні завдання в галузі фізичної культури і спорту на основі розвитку теоретико-методологічного мислення. **ПК7;**
- уміння застосовувати сучасні управлінські технології розвитку фізкультурно-спортивних організацій. **ПК8;**
- уміння формулювати та розв'язувати педагогічні задачі та організовувати педагогічний процес як взаємодію і співробітництво. **ПК9;**
- знання етичних і правових норм, що регулюють відносини людини з людиною, із суспільством і з навколишнім середовищем; використовувати нормативні і правові документи у сфері фізкультурно-спортивної діяльності. **ПК10;**
- уміння створювати психоемоційний контакт між клієнтом та фахівцем з фізичної культури та спорту **ПК11;**
- уміння визначати ризики та забезпечувати безпеку фізкультурно-спортивної діяльності. **ПК13;**
- уміння обирати оптимальний спосіб дії у конфліктних і безконфліктних, спонтанних і запланованих педагогічних ситуаціях. **ПК14;**
- уміння застосовувати сучасні засоби, методи та технології під час процесу фізичного виховання, спортивної та оздоровчої діяльності. **ПК17;**
- здатність визначати відповідні пріоритети при вирішенні професійних завдань та володіти високим рівнем знань в області підготовки спортсменів (новітніми теоріями, інтерпретаціями, методами і технологіями). **ПК18;**
- уміння використовувати системний підхід при вивченні адаптаційних процесів тих, хто займається фізичною культурою і спортом. **ПК19;**
- здатність володіти навичками роботи з комп'ютером і використовувати інформаційні технології для вирішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності. **ПК20;**
- здатність застосовувати сучасні експериментальні методи діагностики фізичного стану, мати навички роботи з сучасним спортивним обладнанням. **ПК21;**
- уміння формувати та розробляти програму підготовки у відповідності до наявного устаткування, використовувати можливості заміни різних видів устаткування і обладнання для вирішення завдань учбово-тренувального процесу. **ПК22**

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 – «Безпека праці»

Тема 1 Міжнародні норми та основні нормативно-правові акти України щодо безпеки праці

Трудові норми Міжнародної організації праці (МОП). Конвенції та Рекомендації МОП в галузі охорони праці. Охорона праці як невід’ємна складова соціальної відповідальності. Міжнародні норми соціальної відповідальності. Стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність». Міжнародний стандарт ISO 26000 «Посібник по соціальній відповідальності» та його вітчизняний аналог ДСТУ ISO/CD 26000:2009 «Системи управління соціальною відповідальністю. Вимоги».

Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці. Охорона праці-частина соціальної політики ЄС. Директиви ЄС з охорони праці. Рамкова директива 89/391/ЄС «Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці в галузі».

Соціальний захист громадян України. Загальнообов’язкове державне соціальне страхування. Травматизм та професійні захворювання, розслідування нещасних випадків.

Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП). Державне управління СУОП. Управління охороною праці на галузевому рівні. Забезпечення функціонування та побудова СУОП в організації. Управління зо сторони власника, робітників підприємства. Примірний розподіл функціональних обов’язків з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців підприємств галузі.

Тема 2 Безпека в процесі тренувань та фізичного виховання дітей

Потенційні небезпеки фізичного, хімічного, психо-фізіологічного характеру, що можуть проявлятися в процесі проведення тренувань з плавання, легкої чи важкої атлетики, боротьби, командних видів спорту, уроків фізичного виховання та різноманітних змагань на спортивних майданчиках.

Загальні вимоги безпеки до організації процесу тренувань.

Організаційно-технічні заходи, що сприяють попередженню травматизму та загальному погіршенню стану здоров’я вихованців та спортсменів.

Вимоги зберігання та експлуатації спортивного знаряддя, інвентарю, канатів, засобів страхування.

Аналіз наслідків невміння використовувати системний підхід при вивченні адаптаційних процесів тих, хто займається фізичною культурою і спортом

Знаки безпеки і захисту здоров’я працівників, їх кольорове оформлення и практичне застосування в спортивно-оздоровчих закладах.

Заходи з електробезпеки. Використання індивідуальних та групових засобів захисту для попередження електротравм

Тема Забезпечення санітарії та гігієни праці

Основні нормативні документи, що регламентують вимоги до охорони праці та виробничої санітарії і гігієни праці, санітарні правила і норми устаткування, утримання загальноосвітніх навчально-виховних закладів та організацій навчально-виховного процесу.

Санітарно-захисні зони розташовування спортивних споруд. Вимоги до їх розташування в зоні населеного пункту Енерго- та водопостачання, каналізація, транспортні комунікації

Спортивні та фізкультурно-спортивні спорудження. Норми проектування. Ергономічні підходи в організації спортивно-оздоровчих закладів для забезпечення комфорту, безпеки та пропаганди пріоритетів спортивного способу життя.

Мікроклімат (температура, вологість, швидкість переміщення повітря, барометричний тиск) та гранично допустимі концентрації (ГДК) шкідливих речовин. в басейнах, в спортивних залах та майданчиках, в побутових приміщеннях. Нормування та контроль параметрів мікроклімату. Заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату.

Контроль за станом повітряного середовища в спортивно-оздоровчих закладах. Заходи та засоби попередження забруднення повітря.

Основні вимоги до природного та загального штучного освітлення. Нормування освітлення, розряди зорової роботи. Експлуатація систем виробничого освітлення.

Тема 4 Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності

Державна політика у сфері соціального захисту населення України, її правові та економічні основи.

Обов'язкове державне страхування учнів, студентів, працюючих. Чотири види страхування., принципи, на яких базується система соціального страхування в Україні. Завдання, механізм та організаційна структура страхування від нещасного випадку.

Обов'язки та права суб'єктів страхування від нещасних випадків передбачені законодавством. Основні завдання, функції та обов'язки Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Тема 5 Аналіз умов праці за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості праці

Шкідливі виробничі фактори. Категорії робіт за витратами енергії. Класи умов праці за окремими показниками мікроклімату, за показником ТНС-індексу, залежно від параметрів світлового середовища виробничих приміщень, залежно від рівня шуму, вібрації, інфразвуку та ультразвуку на робочому місці, при дії неіонізуючих електромагнітних випромінювань, за ступенем шкідливості та небезпечності при дії іонізуючих випромінювань, за показниками важкості і напруженості праці.

Загальна гігієнічна оцінка умов праці. Атестація робочих місць. Оцінка рівня умов, важкості та напруженості праці за бальною шкалою.

Тема 6 Електробезпека в установах і організаціях

Основні нормативні документи, щодо електробезпеки в Україні.

Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом.

Системи засобів і заходів безпечної експлуатації електроустановок. Технічні способи та засоби захисту при нормальних режимах роботи електроустановок. Технічні способи та засоби захисту при переході напруги на нормально неструмовідні частини електроустановок.

Заходи захисту від ураження електричним струмом при прямому дотику в нормальному режимі роботи електроустановок. Заходи захисту у разі непрямого дотику в

електроустановках. Загальні вимоги та номенклатура видів захисту. Засоби колективного та індивідуального захисту працюючих. Організаційні заходи безпеки. Кваліфікаційні групи з електробезпеки електротехнічного персоналу.

Захист від статичної електрики. Захист від атмосферної електрики (прямих ударів блискавки та набігаючих хвиль від ліній, що відходять).

Тема 7 Пожежна безпека в установах і організаціях

Законодавча база в галузі пожежної безпеки. Класифікація пожеж. Класи приміщень по вибуховій та пожежній небезпеці. Вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів.

Протипожежні перешкоди. Забезпечення безпечної евакуації персоналу. Пожежна безпека технологічного устаткування, електрообладнання, систем опалення, вентиляції. Пожежна профілактика при проектуванні і експлуатації промислових об'єктів, будинків, споруд, закладів громадського застосування.

Пожежна сигналізація і зв'язок. Засоби гасіння пожеж. Протипожежне водопостачання. Первинні засоби пожежогасіння. Автоматичні засоби пожежогасіння.

Змістовий модуль 2 – «Цивільна безпека»

Тема 1 Законодавство України з питань цивільного захисту

Загальні положення Кодексу цивільного захисту України. Координація діяльності органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту. Повноваження суб'єктів забезпечення цивільного захисту. Забезпечення цивільного захисту на відповідній території. Організація заходів цивільного захисту суб'єктів господарювання. Сили цивільного захисту. Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту. Аварійно-рятувальні служби. Формування цивільного захисту. Спеціалізовані служби цивільного захисту. Пожежно-рятувальні підрозділи (частини). Добровільні формування цивільного захисту. Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій.

Загальні положення міжнародного гуманітарного права з питань захисту населення під час надзвичайних ситуацій військового характеру. Четверта Женевська Конвенція та додаткові протоколи. Класифікація цивільних об'єктів за ступенем небезпеки.

Положення про ідентифікацію та паспортизацію об'єктів господарювання при визначенні потенційної небезпеки. Визначення та аналіз небезпек, пов'язаних з порушенням умов безпечної експлуатації ОГ. Визначення небезпечних речовин та критичних умов їх впливу.

Тема 2 Система державного управління цивільним захистом

Основні завдання та мета функціонування єдиної державної системи цивільного захисту. Керівництво єдиною державною системою цивільного захисту та її загальна структура.

Органи управління та сили єдиної державної системи цивільного захисту.

Режими функціонування єдиної державної системи цивільного захисту.

Функціонування єдиної державної системи цивільного захисту. Планування діяльності єдиної державної системи цивільного захисту. Реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків. Взаємодія органів управління та сил цивільного захисту. Забезпечення фінансування єдиної державної системи цивільного захисту.

Тема 3 *Надзвичайні ситуації та їх вплив на безпеку населення України*

Причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій. Стисла характеристика стихійних лих, аварій і катастроф, які можливі на території країни, області, міста. Стисла характеристика надзвичайних ситуацій воєнного та мирного часу.

Вплив сучасних засобів ураження на промислові об'єкти, населення та навколишнє середовище.

Стисла характеристика осередків ураження і зон зараження радіоактивними речовинами та засоби захисту. Особливості радіоактивного забруднення місцевості та зараження повітря при аваріях на АЕС.

Зона та осередок бактеріологічного (біологічної) зараження при наявності бактеріологічної загрози, засоби захисту.

Табельні прилади радіаційної, хімічної розвідки та дозиметричного контролю формувань цивільного захисту.

Тема 4 *Моніторинг та попередження небезпек, що можуть спричинити надзвичайну ситуацію*

Система моніторингу НС та її складові. Галузевий моніторинг за станом безпеки у відповідній сфері відповідальності центральних органів виконавчої влади. Найменування та визначення основних показників джерел природних НС та номенклатура, позначення, розмірність і порядок визначення параметрів вражаючих факторів джерел техногенних НС, які контролюються і підлягають прогнозуванню.

Територіальний моніторинг за об'єктами, ресурсами, процесами і системами захисту та ліквідації НС, стану впровадження превентивних заходів щодо зменшення їхніх масштабів. Мережа спостереження і лабораторного контролю. Урядова інформаційно-аналітична система з НС, збирання, оброблення, передавання та збереження моніторингової інформації.

Основні етапи аналізу НС та прогнозування їхніх наслідків. Опис явищ, що прогнозуються, перелік вихідних даних. Способи виявлення потенційно-небезпечних зон з імовірними джерелами НС. Зонування територій за ступенем небезпеки.

Тема 5 *Планування заходів цивільного захисту при надзвичайних ситуаціях*

Оповіднення та інформування суб'єктів забезпечення цивільного захисту. Укриття населення в захисних спорудах цивільного захисту. Захисні споруди цивільного захисту. Споруди подвійного призначення та найпростіші укриття. Категорії населення, що укриваються в різних видах захисних споруд. Фонд захисних споруд. Вимоги до захисних споруд. Оренда, приватизація (відчуження) захисних споруд.

Евакуаційні заходи. Види евакуації, залежно від особливостей надзвичайної ситуації. Порядок ухвалення рішення про проведення евакуації. Евакуація громадян України, що перебувають на території іноземних держав.

Інженерний захист територій. Радіаційний і хімічний захист населення та територій. Медичний захист і забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення. Біологічний захист населення, тварин і рослин. Заходи психологічного захисту населення. Навчання населення діям в умовах надзвичайних ситуацій.

Особливості навчання працюючого та непрацюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях.

Тема 6 *Забезпечення заходів захисту в межах завдань єдиної державної системи цивільного захисту*

Забезпечення техногенної безпеки на об'єктах господарської діяльності. Джерела небезпеки виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Автоматизовані системи раннього виявлення надзвичайних ситуацій і спеціальні системи оповіщення.

Сутність стійкості роботи промислових об'єктів. Фактори, що впливають на стійкість роботи об'єктів в умовах надзвичайної ситуації. Шляхи і способи підвищення стійкості роботи об'єктів господарювання. Забезпечення надійного захисту та життєзабезпечення персоналу. Захист та раціональне розміщення основних виробничих фондів, зонування території об'єкту. Вимоги до систем енергозабезпечення, водопостачання, газопостачання промислових та цивільних об'єктів. Підвищення стійкості виробничих будівель і споруд, комунально-енергетичних і технологічних мереж. Підвищення протипожежної стійкості. Обмеження ураження від вторинних факторів при аваріях. Підготовка до відновлення виробництва.

Організація і проведення досліджень з оцінки стійкості об'єктів господарювання в умовах НС (межа стійкості, найбільш уразливі його елементи, характер і ступень руйнувань і ушкоджень, можливі збитки, межа доцільного підвищення стійкості).

Тема 7 *Планування заходів і дій сил цивільного захисту*

Принципи планування заходів і дій сил цивільного захисту. Структурно-функціональна модель протидії надзвичайним ситуаціям (попереджувальна, компенсаційна, комплексна тощо). Методика розроблення планів з попередження надзвичайних ситуацій (далі – НС). Комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів щодо запобігання та мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру. Особливості планування дій персоналу щодо локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на (далі – ПНО) та пом'якшення їхніх наслідків. Вимоги до складання та змісту аналітичної і оперативної частини плану локалізації і ліквідації аварійних ситуацій. Методика планування заходів із фізичного, функціонального, та комбінованого захисту персоналу. Плануючі документи з теоретичного і практичного навчання персоналу об'єктів господарювання (далі – ОГ) до дій у надзвичайних ситуаціях.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма навчання						Заочна форма навч			
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі		
		Лекції	Лабораторні заняття	Інші види занять	Індивідуальна робота студентів	Самостійна робота студентів		Лекції (год.)	Лабораторні заняття (год.)	Самостійна робота студентів (год.)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1 - «Безпека праці»										
Тема 1. Міжнародні норми та основні нормативно-правові акти України щодо БП	4	2	–	–	–	2	4	1	–	3
Тема 2. Безпека в процесі тренувань та фізичного виховання дітей	12	2	–	–	6	4	12	1	–	11
Тема 3. Забезпечення санітарії та гігієни праці	12	2	2	–	4	4	12	–	1	11
Тема 4. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності	4	2	–	–	–	2	4	–	–	4
Тема 5. Аналіз умов праці за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості праці	4	–	2	–	2	–	4	–	–	4
Тема 6. Електробезпека в установах і організаціях	6	–	2	–	2	2	6	–	–	6
Тема 7. Пожежна безпека в установах і організаціях	3	–	2	–	–	1	3	–	–	3
Разом за змістовим модулем 1	45	8	8	0	14	15	45	2	1	42
Змістовий модуль 2 - «Цивільна безпека»										
Тема 1. Законодавство України з питань ЦЗ	6	2	–	–	2	2	6	1	–	5
Тема 2. Система державного управління ЦЗ	6	2	–	–	2	2	6	–	–	6
Тема 3. Надзвичайні ситуації та їх вплив на безпеку населення України	10	–	4	2	2	2	10	–	–	10
Тема 4. Моніторинг та попередження небезпек, що можуть спричинити НС	8	–	2	–	2	4	8	–	–	8
Тема 5. Планування заходів ЦЗ при НС	6	2	–	–	2	2	6	1	1	4
Тема 6. Забезпечення заходів захисту в межах завдань ЄДС ЦЗ	6	–	–	–	4	2	6	–	–	6
Тема 7. Планування заходів і дій сил ЦЗ	3	–	–	–	2	1	3	–	–	3
Разом за змістовим модулем 1	45	6	6	2	16	15	45	2	1	42
Усього годин:	90	14	14	2	30	30	90	4	2	84

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.		

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Розрахунок загального рівномірного штучного освітлення офісних та адміністративно-побутових приміщень методом світлового потоку	1
2.	Нормалізація теплового режиму в адміністративних приміщеннях	1

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Дослідження захисного заземлення та методика його розрахунку	2
2.	Дослідження метеорологічних умов у виробничих приміщеннях	2
3.	Дослідження шкідливих та небезпечних факторів виробничого середовища, важкості і напруженості праці	2
4.	Дослідження властивостей первинних засобів пожежогасіння, визначення їх типів та розрахунок кількості	2
5.	Дослідження радіаційної та хімічної обстановки з використанням табельних приладів формувань ЦЗ	2
6.	Дослідження захисних властивостей засобів індивідуального захисту населення	2
7.	Дослідження захисних властивостей різних матеріалів, що використовуються для захисту від дії іонізуючого випромінювання	2
8.	Дослідження захисних споруд ЦЗ та методика розрахунку їх місткості	–

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1 – «Безпека праці»		
1.	Міжнародні норми та основні нормативно-правові акти України щодо БП	2/3*
2.	Безпека виробничого обладнання і виробничих процесів на підприємствах в установах і організаціях	10/11*
3.	Виробнича санітарія і гігієни праці на підприємствах в установах і організаціях	8/11*
4.	Особливості виробничої безпеки при експлуатації комп'ютерної техніки	2/4*
5.	Аналіз умов праці за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу	2/4*
6.	Електробезпека на підприємствах в установах і організаціях	4/6*
7.	Пожежна безпека на підприємствах в установах і організаціях	1/3*
Разом за змістовим модулем 2		29/42*
Усього:		60/84*

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 2 - «Цивільна безпека»		
1.	Законодавство України з питань цивільного захисту	4/5*
2.	Система державного управління цивільним захистом	4/6*
3.	Надзвичайні ситуації та їх вплив на безпеку населення України	4/10*
4.	Моніторинг та попередження небезпек, що можуть спричинити НС	6/8*
5.	Планування заходів цивільного захисту при НС	4/4*
6.	Забезпечення заходів захисту в межах завдань ЄДС ЦЗ	6/6*
7.	Планування заходів і дій сил ЦЗ	3/3*
Разом за змістовим модулем 1		31/42*

Примітка: * - кількість годин для студентів заочної форми навчання

9. Індивідуальні завдання

З метою поглиблення вивчення дисципліни та набуття навичок і вмінь самостійних кваліфікованих розрахунків, аналізу та обґрунтування висновків у процесі вивчення дисципліни, студенти денної форми навчання виконують розрахунково-графічну роботу (РГР) з курсу ЦБ та дві семестрові модульні контрольні роботи (МКР): одну за матеріалами першого змістовного модулю «Безпека праці» і другу за матеріалами другого змістовного модулю «Цивільна безпека». Організація і порядок виконання РГР, семестрових МКР та вихідні дані визначаються відповідними методичними вказівками і завданнями, які розроблені на кафедрі.

Студенти заочної форми навчання виконують дві письмові контрольні роботи самостійні (КРС): одну за матеріалами першого змістовного модулю «Безпека праці» і другу за матеріалами другого змістовного модулю «Цивільна безпека». Організація і порядок виконання КРС та вихідні дані визначаються відповідними методичними вказівками і завданнями, які розроблені на кафедрі.

10. Методи навчання

Розповідь – для оповідної, описової форми розкриття навчального матеріалу;

Пояснення – для розкриття сутності певного явища, закону, процесу;

Бесіда – для усвідомлення за допомогою діалогу нових явищ, понять;

Ілюстрація – для розкриття предметів і процесів через їх символічне зображення (малюнки, схеми, графіки);

Практична робота – для використання набутих знань у розв'язанні практичних завдань;

Індуктивний метод – для вивчення явищ від одиничного до загального;

Дедуктивний метод – для вивчення навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного;

Проблемний виклад матеріалу – для створення проблемної ситуації.

11. Очікувані результати навчання з дисципліни

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Цивільний захист і охорона праці в галузі» студенти повинні:

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Цивільний захист і охорона праці в галузі» студенти повинні:

- володіти здатністю до системного мислення, аналізу та синтезу;
- вміти виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- володіти здатністю генерувати нові ідеї та реалізовувати їх у вигляді обґрунтованих інноваційних рішень;
- володіти здатністю до адаптації та дії в новій ситуації;
- володіти здатністю розробляти та управляти проектами;
- вміти проявляти визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків;
- володіти здатністю працювати автономно та в команді, у тому числі у складі багатопрофільної групи фахівців;
- володіти здатністю до подальшого автономного та самостійного навчання на основі новітніх науково-технічних досягнень;
- вміти складати наукові та науково-технічні звіти за результатами роботи;
- володіти здатністю до формування світогляду, розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури;
- здатність розробляти документацію, презентувати і захищати результати інноваційної комплексної професійної діяльності в соціокультурному середовищі
- володіти здатністю аналізувати здоров'я, як системну категорію;
- володіти здатністю організувати та провести сучасне наукове дослідження;
- володіти здатністю визначати роль рухової активності для формування здорового способу життя та збереження й зміцнення здоров'я;
- володіти здатністю до формування світогляду, розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури;
- володіти здатністю до аналізу та систематизації організаційних та програмно-нормативних основ процесу фізичної підготовки у системі фізичного виховання і спорту різних верств населення;
- вміти розробляти конкурентоспроможні фізкультурно-спортивні та оздоровчі послуги;
- вміти творчо вирішувати різноманітні сучасні наукові проблеми і практичні завдання в галузі фізичної культури і спорту на основі розвитку теоретико-методологічного мислення;
- вміти уміння застосовувати сучасні управлінські технології розвитку фізкультурно-спортивних організацій;
- вміти формулювати та розв'язувати педагогічні задачі та організувати педагогічний процес як взаємодію і співробітництво;
- проявляти знання етичних і правових норм, що регулюють відносини людини з людиною, із суспільством і з навколишнім середовищем; використовувати нормативні і правові документи у сфері фізкультурно-спортивної діяльності;
- вміти створювати психоемоційний контакт між клієнтом та фахівцем з фізичної культури та спорту;
- вміти визначати ризики та забезпечувати безпеку фізкультурно-спортивної діяльності;

- вміти обирати оптимальний спосіб дії у конфліктних і безконфліктних, спонтанних і запланованих педагогічних ситуаціях;
- вміти застосовувати сучасні засоби, методи та технології під час процесу фізичного виховання, спортивної та оздоровчої діяльності;
- володіти здатністю визначати відповідні пріоритети при вирішенні професійних завдань та володіти високим рівнем знань в області підготовки спортсменів (новітніми теоріями, інтерпретаціями, методами і технологіями);
- вміти використовувати системний підхід при вивченні адаптаційних процесів тих, хто займається фізичною культурою і спортом;
- володіти навичками роботи з комп'ютером і використовувати інформаційні технології для вирішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності;
- застосовувати сучасні експериментальні методи діагностики фізичного стану, мати навички роботи з сучасним спортивним обладнанням;
- формувати та розробляти програму підготовки у відповідності до наявного устаткування, використовувати можливості заміни різних видів устаткування і обладнання для вирішення завдань учбово-тренувального процесу.

12. Засоби оцінювання

Оцінка якості засвоєння навчальної програми з нормативної дисципліни «Безпека праці на підприємствах в установах і організаціях та цивільна безпека» включає поточний контроль успішності засвоєння матеріалів та складання підсумкового диференційованого заліку.

Для денної форми навчання поточний контроль передбачає проведення лабораторних занять, РГР з курсу ЦБ, двох письмових модульних контрольних робіт у формі тестів.

Для заочної та дистанційної форм навчання поточний контроль передбачає проведення лабораторних занять та двох письмових КРС.

До диференційованого заліку допускаються лише студенти, які виконали у повному обсязі усі види навчальних занять (практичні, лабораторні, РГР та МКР), передбачених робочою навчальною програмою, та які вони мали виконати під час відпрацювання навчального матеріалу.

Успішність засвоєння дисципліни визначається за допомогою рейтингової системи оцінювання.

Підсумкова оцінка якості засвоєння навчальної програми визначається за результатами диференційованого заліку, якій проводиться письмово у формі тестів в два етапи: за матеріалами першого змістовного модулю «Безпека праці» і другу, за матеріалами другого змістовного модулю «Цивільна безпека», як середня.

Студент, який на протязі семестру до проведення підсумкового контролю проявив старанність, своєчасно виконав та звітував з поточних навчальних завдань, може отримати відповідну позитивну підсумкову оцінку «автоматом», тобто без складання підсумкового диференційованого заліку.

13. Критерії оцінювання

Поточне тестування та самостійна робота																Середня
Змістовий модуль № 1								Змістовий модуль № 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	Сума	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	Сума	100
15	15	15	15	15	15	10	100	15	15	15	15	15	15	10	100	

T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для диференційованого заліку	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до лабораторного заняття «Дослідження захисного заземлення та методика його розрахунку» з дисципліни «Безпека праці на підприємствах в установах і організаціях та цивільна безпека» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання / Укл. М.О. Журавель, С. М. Журавель – Запоріжжя: ЗНТУ. Каф. ОП і НС, 2017. – 30 с.

2. Методичні вказівки до лабораторного заняття «Дослідження метеорологічних умов у виробничих приміщеннях» з дисципліни «Безпека праці на підприємствах в установах і організаціях та цивільна безпека» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання / Укл. О.Б. Курков, М. О. Журавель, С. М. Журавель – Запоріжжя : ЗНТУ. Каф. ОП і НС, 2017. – 19 с.

3. Методичні вказівки до лабораторного заняття «Дослідження шкідливих та небезпечних факторів виробничого середовища, важкості і напруженості праці» з дисципліни «Безпека праці на підприємствах в установах і організаціях та цивільна безпека» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання. / Укл.: М. І. Лазуткін, М. О. Журавель – Запоріжжя: ЗНТУ. Каф. ОП і НС, 2018. – 44 с.

4. Методичні вказівки до лабораторного заняття «Дослідження вогнегасних властивостей первинних засобів пожежогасіння, визначення їх типів та розрахунок кількості» з дисципліни «Безпека праці на підприємствах в установах і організаціях та цивільна безпека» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання / Укл. А.С. Петрищев, С. М. Журавель – Запоріжжя: ЗНТУ. Каф. ОП і НС, 2017. – 26 с.

5. Методичні вказівки до лабораторно заняття «Дослідження загального освітлення виробничих приміщень» з дисципліни «Безпека праці на підприємствах в установах і

організаціях та цивільна безпека» для студентів усіх спеціальностей та всіх форм навчання / Укл. В.І. Шмирко, О. В. Коробко – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», Каф. ОП і НС, 2020. – 34 с.

6. Методичні вказівки до лабораторно заняття «Дослідження загального рівномірного штучного освітлення офісних і адміністративно-побутових приміщень та методика його розрахунку» з дисципліни «Безпека праці на підприємствах в установах і організаціях та цивільна безпека»: для студентів економіко-гуманітарного напрямку, усіх форм навчання / Укл. С. М. Журавель, М. О. Журавель – Запоріжжя: ЗНТУ. Каф. ОП і НС, 2017. – 22 с.

7. Методичні вказівки до лабораторного заняття «Визначення типу технічних систем для нормалізації параметрів мікроклімату» з дисципліни «Безпека праці на підприємствах в установах і організаціях та цивільна безпека» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання / Укл. О. Л. Скуйбіда – Запоріжжя: ЗНТУ. Каф. ОП і НС, 2017. – 18 с.

8. Методичні вказівки до лабораторного заняття «Дослідження радіаційної та хімічної обстановки з використанням табельних приладів формувань цивільного захисту» з дисципліни «Безпека праці на підприємствах в установах і організаціях та цивільна безпека» : для студентів усіх спеціальностей та форм навчання. / Укл. : М. О. Журавель, О. Б. Курков – Запоріжжя : Каф. ОП і НС. НУ «Запорізька політехніка», 2019. – 26 с.

9. Методичні вказівки до лабораторного заняття «Дослідження захисних властивостей засобів індивідуального захисту населення» з дисципліни «Безпека праці на підприємствах в установах і організаціях та цивільна безпека»: для студентів усіх спеціальностей та форми навчання. Укл. : М. О. Журавель, С. М. Журавель – Запоріжжя: Каф. ОП і НС. НУ «Запорізька політехніка», 2019 р. – 28 с.

10. Методичні вказівки до лабораторного заняття «Дослідження захисних властивостей різних матеріалів, що використовуються для захисту від дії іонізуючого випромінювання» з дисципліни «Безпека праці на підприємствах в установах і організаціях та цивільна безпека» : для усіх спеціальностей та форм навчання. / Укл. : О. Б. Курков, С. М. Журавель – Запоріжжя: Каф. ОП і НС. НУ «Запорізька політехніка», 2019. 25 с.

11. Методичні вказівки до лабораторного заняття «Дослідження захисних споруд цивільного захисту за місткістю» з дисципліни «Безпека праці на підприємствах в установах і організаціях та цивільна безпека» : для студентів усіх спеціальностей та форм навчання. / Укл. : М. О. Журавель, О. Б. Курков – Запоріжжя : Каф. ОП і НС. НУ «Запорізька політехніка», 2019. – 18 с.

12. Методичні вказівки практичного заняття «Дослідження інженерної обстановки та соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій на гідротехнічних спорудах» з дисципліни «Безпека праці на підприємствах в установах і організаціях та цивільна безпека» : для студентів усіх спеціальностей та форм навчання / Укл. : О. Б. Курков, С. М. Журавель – Запоріжжя: Каф. ОП і НС. НУ «Запорізька політехніка», 2019. – 17 с.

13. Методичні вказівки до розрахунково-графічної роботи «Розрахунок зон ураження від вибухів і пожеж, що виникли у наслідок надзвичайної ситуації техногенного характеру або терористичного акту» з дисципліни «Безпека праці на підприємствах в установах і організаціях та цивільна безпека» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання / Укл.: М. О. Журавель, О. Б. Курков, С. М. Журавель – Запоріжжя: Каф. ОП і НС. НУ «Запорізька політехніка», 2019. – 18 с.

15. Рекомендована література

Базова

1. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс] – Чинний від 2012-11-21. : станом на 01.01.2019 р. – К. : ВР України, 2012. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>. – (Закон України)
2. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань [Електронний ресурс] – Чинний від 1998-01-14. : станом на 29.09.2013 р. – К. : ВР України, 1998. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15/98-вр>. – (Закон України)
3. Положення про єдину державну систему цивільного захисту [Електронний ресурс] : – Чинний від 2014-01-31. – К. : Кабінет Міністрів України, 2014. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-п>. – (Положення)
4. Автоматизовані системи раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення [Текст] : ДБН В.2.5-76:2014. Чинний від 2014-06-01. – К. : УкрНДІЦЗ, 2014. – 38 с. – (Державні будівельні норми)
5. Безпека у надзвичайних ситуаціях. Моніторинг джерел надзвичайних ситуацій. Основні положення [Текст] : ДСТУ 7742:2015. Чинний від 2016-01-01. – К. : ВНИИ ГЗ, 2015. – 9 с.
6. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12.08.1949 р, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8.06.1977 р. Зібрання чинних міжнародних договорів України: Офіційне видання – Том 1: 1990-1991 рр. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2001.
7. Система надійності та безпеки в будівництві. Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони). [Текст] : ДБН В.1.2-4-2006. – На заміну СНиП 2.01.51-90 ; чинний від 2007-04-01. – К. : Мінбуд України, 2006. – 36 с. – (Державні Будівельні Норми).
8. Про охорону праці [Електронний ресурс] – Чинний від 1992-10-14. : станом на 20.01.2018 р. – К. : ВР України, 1998. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>. – (Закон України)
9. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс] – Чинний від 1971-12-10. : станом на 25.07.2018 р. – К. : ВР України, 1971. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08>. – (Закон України)
10. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] – Чинний від 1999-09-23. : станом на 25.07.2018 р. – К. : ВР України, 1999. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>. – (Закон України)
11. Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці [Електронний ресурс] : НПАОП 0.00-4.12-05. – На заміну ДНАОП 0.00-4.12-99, ДНАОП 0.00-8.01-93 ; чинний від 2005-02-26. – К. : Держнагляд охорони праці України, 2005. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05>. – (Нормативно-правовий акт охорони праці)
- 12.. Правила улаштування електроустановок [Текст] : ПУЕ-2017. – На заміну ПУЕ-86 ; чинний з 2017-08-21. – К. : Міненергосугілля України, 2017. – 617 с. – (Правила)
13. . Катренко Л.А., Піскун І.П. Охорона праці в галузі освіти. Навчальний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2004.-304 с.
14. Катренко Л. А., Кіт Ю. В., Пістун І. П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум. [Текст] : Навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2009. – 540 с.
15. Керб Л. П. Основи охорони праці. [Текст] : Навч. посіб. – К: 2006. – 216 с.

16. ДБН В.2.2-28:2010 «Будинки і споруди. Будинки адміністративного та побутового призначення».

17. Наказ МОЗ України № 260 від 30.12.1993 р. Про організацію і вдосконалення фізіотерапевтичної допомоги населенню України.

18. Наказ МОЗ України № 176 від 29.03.2011 р. Про затвердження примірних посадових інструкцій та кваліфікаційних характеристик з метою поліпшення лікарсько-фізкультурної служби в Україні.

19. Декларація ВМА вересень-жовтень 1981 р. Декларація Всемирной медицинской ассоциации о принципах врачебной помощи в спортивной медицине.

20 Електробезпека в будівлях і спорудах. Вимоги до захисних заходів від ураження електричним струмом [Текст] : ДСТУ Б В.2.5-82:2016. – На заміну ДБН В.2.5-27-2006 ; чинний від 2017-04-01. – К. : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 109 с. – (Державний Стандарт України)

21. Стеблюк М. І. Цивільна оборона та цивільний захист [Текст] : навч. посіб. для вузів / М. І. Стеблюк. – К. : Знання, 2013, – 487 с.

22. Шоботов В. М. Цивільна оборона [Текст] : Навчальний посібник / В. М. Шоботов. – Вид. 2-ге, перероб. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 438 с.

23. Порядочний Л.В., Заплатинський В.М. Безпека в надзвичайних ситуаціях та цивільна оборона [Текст]: навчальний посібник. – К.: 2003 – 301 с.

24. Михайлюк В. О., Халмурадов Б. Д. Цивільна безпека. [Текст] : Навч. посібник. – К: Центр учбової літератури, 2008. – 158 с.

25. Русаловський А. В., Вендичанський В. Н. Цивільний захист. [Текст] : Навч. посібн. / За наук. ред. Запорожця О. І., – К.: АМУ, 2008, – 250 с.

26. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці [Текст] : Навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Університет «Україна», 2009. – 295 с.

27. Гогіташвілі Г. Г., Карчевські Є. Т., Лапін В.М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами [Текст] : Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 367 с.

28. Гогіташвілі Г.Г. Система управління охороною праці [Текст] : підручник / Г.Г. Гогіташвілі – Львів: Афіша, 2002. – 386 с.

29. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці [Текст] : підручник / В. Ц. Жидецький. – 5-те вид., доп. – К. : Знання, 2014. – 373 с. + 1 ел. опт. диск (CD-ROM). – ISBN 978-617-07-0134-3

30. Жидецький В. Ц. Практикум із охорони праці [Текст] : навч. посібник / В. Ц. Жидецький В. С. Джигирей, В. М. Сторожук [та ін.] ; ред. В. Ц. Жидецький ; Українська акад. друкарства, Український держ. лісотехн. ун-т. – Львів : Афіша, 2000. – 352 с. : іл., табл. – ISBN 966-7760-09-Х.

31. Протоєрейський О. С, Запорожець О. І. Охорона праці в галузі: Навч. посіб. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2005. – 268 с.

Допоміжна

1. Порядок класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями [Електронний ресурс] – Чинний від 2004-03-24. : станом на 11.06.2013 р. – К. : КМ України, 2004. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/368-2004-п>. – (Постанова)

2. Бегун В. В., Бегун С. В., Широков С. В. Казачков И. В., Литвинов В. В., Письменный Е. Н. Культура безопасности на ядерных объектах Украины [Текст] : Учебн. пособие / В. В. Бегун, С. В. Бегун, С. В. Широков [та ін.]. – К. НТУУ КПИ, 2009, – 363 с.

3. Депутат О. П., Коваленко І. В., Мужик І. С., Цивільна оборона [Текст] : Навчальний посібник / О. П. Депутат, І. В. Коваленко, І. С. Мужик ; За ред. П. І. Кашина – Львів, «П.П. Васильович К.І.», 2005 – 338 с. – ISBN 966-7760-85-5

4. Демиденко Г. П. [и др.]. Повышение устойчивости работы объектов народного хозяйства в военное время [Текст] : учебное пособие / Г. П. Демиденко [и др.]. – К.: Вища шк. Головное изд-во, 1984. – 232 с.

5. Норми радіаційної безпеки України [Електронний ресурс] : ДГН 6.6.1.-6.5.001-98 (НРБУ-97). – На заміну НРБ-76/87 ; чинний від 1998-01-01. – К. : МОЗ України, 1998. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0062282-97>. – (Державний гігієнічний норматив)

6. Радіаційний захист від джерел потенційного опромінення [Електронний ресурс] : ДГН 6.6.1.- 6.5.061-2000 (НРБУ-97/Д-2000). – Чинний від 2000-12-07. – К. : МОЗ України, 2000. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0116488-00>. – (Норми радіаційної безпеки, доповнення)

7. Основні санітарні правила забезпечення радіаційної безпеки України [Електронний ресурс] : ОСПУ-2005. – Чинний від 2005-05-31. – К. : МОЗ України, 2005. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0552-05>. – (Державні санітарні правила)

8. Будинки і споруди. Захисні споруди цивільної оборони [Текст] : ДБН В 2.2.5-97. – На заміну СНиП II-11-77* ; чинний від 1998-01-01. – К. : Держкоммістобудування України, 1998. – 22 с. – (Державні будівельні норми України)

11. Правила охорони праці під час виконання робіт на висоті [Електронний ресурс] : НПАОП 0.00-1.15-07. – На заміну НПАОП 0.00-5.28-03 ; чинний від 2007-06-15. – К. : Держгірпромнагляд, 2007. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0573-07>. – (Нормативно-правовий акт охорони праці)

ДБН 360-92** ; ДБН Б.2.4-1-94 ; ДБН Б.2.4-3-95 ; ДБН Б.2.4-4-97 ; ДБН Б.1-2-95 ; СНиП II-89-80 ; чинний від 2018-09-01. – К. : Мінрегіон України, 2018. – 179 с. – (Державні будівельні норми)

16. Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин [Електронний ресурс] : ДСанПіН 3.3.2.007-98. – Чинний від 1998-12-10. – К. : МОЗ України, 1998. – URL: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=2445>. – (Державні санітарні правила та норми)

17. Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу, [Електронний ресурс]. – На заміну ГН 3.3.5-8.6.6.1-2002 ; чинний від 2014-05-30. – К. : МОЗ України, 2014. – 37 с. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0472-14>. – (Державні санітарні норми та правила)

18. Про оцінку умов праці на робочих місцях і порядок застосування галузевих переліків робіт, на яких можуть установлюватися доплати робітникам за умови праці, [Електронний ресурс]. – Чинний від 1986-10-03. – М. : Держкомпраці СРСР ; Секретаріат ВЦСПС, 1986. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v2-78400-86>. – (Типове положення)

19. Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень, [Електронний ресурс] : ДСН 3.3.6.042-99. – Чинний від 1999-12-01. – К. : МОЗ України, 1999. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/va042282-99>. – (Державні санітарні норми)

20. Система стандартів безпеки праці. Системи вентиляційні. Загальні вимоги [Текст] : ДСТУ Б А.3.2-12:2009. На заміну ГОСТ 12.4.021-75 ; чинний від 2010-08-01. – К. : Мінрегіон України, 2010. – 13 с. – (Державний Стандарт України)

21. Опалення, вентиляція та кондиціонування [Текст] : ДБН В.2.5-67:2013. – На заміну СНиП 2.04.05-91 ; крім розділу 5 та додатка 22. ; чинний від 2014-01-01. – К. : Мінрегіон України, 2013. – 149 с. – (Державні будівельні норми України)

22. Природне і штучне освітлення. [Текст] : ДБН В.2.5-28-2018. – На заміну ДБН В.2.5-28-2006 ; чинний з 2019-03-01. – К. : Мінрегіон України, 2018. – 133 с. – (Державні будівельні норми України)

23. Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку, [Електронний ресурс] : ДСН 3.3.6.037-99. – Чинний від 1999-12-01. – К. : МОЗ України, 1999.– URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/va037282-99>. – (Державні санітарні норми)

24. Захист територій, будинків і споруд від шуму. [Електронний ресурс] : ДБН В.1.1-31:2013. – На заміну СНиП II-12-77 ; чинний від 2014-06-01. – К. : Мінрегіон України, 2014. – 48 с. – (Державні будівельні норми)

25. Шум. Планування заходів щодо керування шумом установок і підприємств, які працюють під відкритим небом. [Текст] : ДСТУ ГОСТ 31301:2007 (ИСО 15664:2001). Чинний від 2008-04-01. – К. : ДП «УкрНДНЦ», 2008. – 28 с. – (Державний Стандарт України)

26. Будинки і споруди. Будинки адміністративного та побутового призначення [Електронний ресурс] : ДБН В.2.2-28:2010. На заміну СНиП 2.09.04-87 ; чинний від 2011-10-01. – К. : Мінрегіонбуд та житло комунгосп, 2010. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0570738-10>. – (Державні будівельні норми)

27. Інженерне обладнання будинків і споруд. Улаштування блискавкозахисту будівель і споруд. [Текст] : (ІЕС 62305:2006, NEQ) : ДСТУ Б В.2.5-38:2008. – На заміну РД 34.21.122-87 ; чинний з 2009-01-01. – К. : Мінрегіон України, 2008. – 76 с. – (Національний стандарт України)

28. Система стандартів безпеки праці. Засоби колективного захисту працюючих. Загальні вимоги та класифікація [Текст] : ДСТУ 7238:2011. – Вперше ; у частині переліку основних видів засобів захисту працюючих (засоби колективного захисту) замінює ГОСТ 12.4.011-89 ; чинний від 2011-02-02. – К. : Держспоживстандарт України, 2011. – 11 с. – (Національний стандарт України)

29. Система стандартів безпеки праці. Засоби індивідуального захисту. Загальні вимоги та класифікація [Текст] : ДСТУ 7239:2011. – Уведено вперше ; чинний від 2011-08-01. – К. : Держспоживстандарт України, 2011. – 11 с. – (Національний стандарт України).

30. Правила пожежної безпеки в Україні [Електронний ресурс] : НАПБ А.01.001-14. – На заміну НАПБ А.01.001-04 ; чинний від 2014-12-30. – К. : МВС України, 2014. – 47 с. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15>. – (Нормативний акт пожежної безпеки)

31. Класифікація пожеж (EN 2:1992; EN 2:1992/A1:2004, IDT) [Текст] : ДСТУ EN 2:2014. – На заміну ГОСТ 27331-87; чинний з 01.01.2016 / Мінекономрозвитку України, 2014. – 7 с. (Державний Стандарт України)

32. Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою [Текст] : ДСТУ Б В.1.1-36:2016. – На заміну НАПБ Б.03.002-2007 ; чинний від 2017-01-01. – К. : Мінрегіон України, 2016. – 66 с. – (Державний Стандарт України)

33. Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги [Текст] : ДБН В.1.1-7:2016. – На заміну ДБН В.1.1.7-2002 ; чинний від 2017-06-01. – К. : Мінрегіон України, 2017. – 47 с. – (Державні будівельні норми)

34. Системи протипожежного захисту [Текст] : ДБН В.2.5-56:2014. – На заміну ДБН В.2.5-56:2010 ; СНиП 2.04.05-91 (розділи 5 та 22) ; чинний від 2015-07-01. – К. : Мінрегіон України, 2014. – 191 с. – (Державні будівельні норми)

35. Правила експлуатації та типові норми належності вогнегасників [Електронний ресурс] – На заміну НАПБ Б.03.001-2004 ; чинний від 2018-03-30. – К. : МВС України, 2018. – 23 с. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0225-18> – (Правила)

36. Правила будови електроустановок. Пожежна безпека електроустановок. Інструкція [Текст] : НАПБ В.01.056-2013/111 (СОУ-Н ЕЕ 40.1-21677681-88:2013). – На заміну : (СОУ-Н МПЕ 40.1.03.310:2005) : НАПБ В.01.056-2005/111 ; чинний від 2014-01-19. – К. : Міненерговугілля України, 2014. – 66 с. – (Нормативний акт пожежної безпеки)

37. О минимальных требованиях безопасности при работе с дисплейным оборудованием (Про мінімальні вимоги безпеки та гігієни праці при роботі з екранними пристроями) [Електронний ресурс] : 90/270/ЕЭС. – Чинний від 1990-05-29. – Брюссель. : Совет Европейских сообществ, 1990. – URL: <http://docs.pravo.ru/document/view/32704903/>. – (Директива ; Міжнародний документ)

38. Про основи, що сприяють безпеці та гігієні праці [Електронний ресурс] : МОП 187. – Чинний від 2006-06-15. – Брюссель. : Міжнародна організація праці, 2006. – URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_515. – (Конвенція ; Міжнародний документ)

39. Системи управління соціальною відповідальністю. Вимоги. [Текст] : ДСТУ ISO/CD 26000:2009. Чинний з 2011-01-01. – К. : Держспоживстандарт України, 2009. – 114 с. – (Національний стандарт України)

16. Інформаційні ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України [Електронний ресурс]: – URL: <http://www.president.gov.ua/>.

2. Офіційний сайт [Електронний ресурс]: / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>.

3. Офіційний сайт [Електронний ресурс]: / Кабінет Міністрів України. – URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.

4. Офіційний сайт [Електронний ресурс]: / Міністерство освіти і науки України. – URL: <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.

5. Офіційний сайт [Електронний ресурс]: / Міністерство екології та природних ресурсів України. – URL: <http://www.menr.gov.ua/>.

6. Офіційний сайт [Електронний ресурс]: / Рада національної безпеки і оборони України. – URL: <http://www.rainbow.gov.ua/>.

7. Офіційний сайт [Електронний ресурс]: / Постійне представництво України при ООН. – URL: <http://www.uamission.org/>.

8. Сайт, присвячений надзвичайним ситуаціям природного характеру [Електронний ресурс] : URL: <http://chronicl.chat.ru/>.

9. Офіційний сайт [Електронний ресурс]: / Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України. – URL: <http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm>.

10. Офіційний сайт [Електронний ресурс]: / Державна служба України з питань праці (Держпраці). – URL: <http://dsp.gov.ua/>

11. Офіційний сайт [Електронний ресурс]: / Державна інспекція України з питань праці. – URL: <http://dpu.gov.ua/default.aspx>